

KASABA UYUSHMALARI VA IJTIMOYIY ISH SOHASINING ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O‘RNI

Yuldasheva Diyora Erkinovna

Farg‘ona davlat universiteti

Abstract: Trade unions and social work are important components of the social protection system in modern society. Their activities are aimed at protecting the rights and interests of employees, supporting socially vulnerable groups, improving working conditions, and promoting social justice. The interaction between trade unions and social work creates opportunities for identifying social problems among employees and providing appropriate support. This paper examines the role of trade unions in social work, the importance of social partnership, and the prospects for improving social protection mechanisms. Particular attention is paid to employee welfare, labor rights, social support, conflict prevention, and the introduction of modern approaches into social services. Strengthening cooperation between trade unions, social workers, employers, and public institutions can contribute to improving the quality of social services and ensuring social stability.

Keywords: trade unions, social work, social protection, labor rights, social partnership, employee welfare, social justice, social services, labor relations, social stability.

Annotatsiya: Kasaba uyushmalari va ijtimoiy ish zamonaviy jamiyatda ijtimoiy himoya tizimining muhim tarkibiy qismlaridan hisoblanadi. Ularning faoliyati xodimlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarni qo‘llab-quvvatlash, mehnat sharoitlarini yaxshilash hamda ijtimoiy adolatni ta’minlashga qaratilgan. Kasaba uyushmalari va ijtimoiy ish sohasi o‘rtasidagi hamkorlik xodimlar orasidagi ijtimoiy muammolarni aniqlash va ularga tegishli yordam ko‘rsatish uchun keng imkoniyat yaratadi. Ushbu tezisdagi kasaba uyushmalarining ijtimoiy ishdagi o‘rni, ijtimoiy sheriklikning ahamiyati va xodimlarni ijtimoiy himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari yoritilgan. Shuningdek, xodimlarning farovonligi, mehnat huquqlarini himoya qilish, ijtimoiy yordam ko‘rsatish, mehnat nizolarining oldini olish va ijtimoiy xizmatlarga zamonaviy yondashuvlarni joriy etish masalalariga e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: kasaba uyushmalari, ijtimoiy ish, ijtimoiy himoya, mehnat huquqlari, ijtimoiy sheriklik, xodimlar farovonligi, ijtimoiy adolat, ijtimoiy xizmatlar, mehnat munosabatlari, ijtimoiy barqarorlik.

Insonning mehnat faoliyati uning hayotida muhim o‘rin egallaydi. Shu sababli mehnat jarayonida xodimlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, munosib mehnat sharoitlarini yaratish hamda ularning ijtimoiy farovonligini ta’minlash jamiyat oldidagi muhim vazifalardan biridir. Mazkur jarayonda kasaba uyushmalari xodimlarning manfaatlarini ifodalovchi va ularni himoya qilishga ko‘maklashuvchi ijtimoiy institut sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Kasaba uyushmalarining faoliyati faqat mehnat huquqlarini himoya qilish bilan chegaralanmaydi. Ular xodimlarning ijtimoiy ehtiyojlarini o‘rganish, mehnat sharoitlarini yaxshilash, sog‘lomlashtirish tadbirlarini tashkil etish, moddiy va ma’naviy qo‘llab-quvvatlash

hamda mehnat jamoalarida ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda ham ishtirok etadi. Shu jihatdan kasaba uyushmalari faoliyati ijtimoiy ishning maqsad va vazifalari bilan chambarchas bog‘liqdir.

Ijtimoiy ishning asosiy maqsadi insonning mavjud ijtimoiy muammolarini aniqlash, uning jamiyatdagi imkoniyatlarini kengaytirish va munosib hayot kechirishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga ko‘maklashishdan iborat. Xodimlar bilan ishlash jarayonida ham turli ijtimoiy muammolar yuzaga kelishi mumkin. Moddiy qiyinchiliklar, oilaviy muammolar, ish joyidagi nizolar, psixologik bosim, mehnat sharoitlarining murakkabligi kabi omillar xodimning ish faoliyatiga va ijtimoiy hayotiga ta’sir ko‘rsatadi. Bunday vaziyatlarda ijtimoiy ish yondashuvlaridan foydalanish muammolarni erta aniqlash va ularni bartaraf etishga yordam beradi.

Kasaba uyushmalari va ijtimoiy ish sohasi o‘rtasidagi hamkorlik, avvalo, xodimlarning real ehtiyojlarini aniqlashga xizmat qiladi. Ijtimoiy ish mutaxassislari xodimlarning ijtimoiy holatini o‘rganish, individual maslahat berish, zarur hollarda tegishli ijtimoiy xizmatlarga yo‘naltirish va muammoli vaziyatlarni hal qilishda ko‘maklashishi mumkin. Kasaba uyushmalari esa bunday faoliyatni tashkiliy jihatdan qo‘llab-quvvatlash va xodimlarning manfaatlarini tegishli tashkilotlar oldida ifodalash imkoniyatiga ega.

Bugungi kunda mehnat munosabatlarining o‘zgarishi kasaba uyushmalari faoliyatiga ham yangi talablarni qo‘ymoqda. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, masofaviy mehnat shakllarining kengayishi, yangi kasblarning paydo bo‘lishi va mehnat bozoridagi raqobat xodimlarning ijtimoiy himoyasiga yangicha yondashishni talab qilmoqda. Shu sababli kasaba uyushmalari faoliyatida zamonaviy ijtimoiy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xodimlarning murojaatlarini elektron shaklda qabul qilish, onlayn maslahat xizmatlarini tashkil etish, ijtimoiy muammolarni o‘rganish bo‘yicha so‘rovnomalar o‘tkazish va xodimlarning ehtiyojlari to‘g‘risidagi ma’lumotlarni tizimli tahlil qilish kasaba uyushmalari faoliyatining samaradorligini oshirishi mumkin. Shu bilan birga, bunday jarayonlarda shaxsiy ma’lumotlarning maxfiyligi va axborot xavfsizligini ta’minlash muhim hisoblanadi.

Kasaba uyushmalarining ijtimoiy ish bilan hamkorligi ijtimoiy himoyaga muhtoj xodimlarni qo‘llab-quvvatlashda ham muhim ahamiyatga ega. Jumladan, nogironligi bo‘lgan shaxslar, ko‘p bolali oilalar vakillari, yolg‘iz yashovchi fuqarolar, yosh mutaxassislar va boshqa ehtiyojmand xodimlarning muammolariga individual yondashish zarur. Bunda umumiy yordam shakllaridan tashqari, shaxsning konkret ehtiyojidan kelib chiqadigan manzilli ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirish samarali natija berishi mumkin.

Ijtimoiy sheriklik kasaba uyushmalari faoliyatining muhim yo‘nalishlaridan biridir. Xodimlar, ish beruvchilar va davlat tashkilotlari o‘rtasidagi konstruktiv muloqot mehnat nizolarining oldini olish, mehnat sharoitlarini yaxshilash va xodimlarning manfaatlarini hisobga olish imkonini beradi. Ijtimoiy ish sohasi ushbu jarayonda inson manfaatlarini markazga qo‘ygan holda muammolarni aniqlash va ularni murosali yo‘l bilan hal etishga ko‘maklashishi mumkin.

Shu bilan birga, kasaba uyushmalari va ijtimoiy ish sohasi o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishda ayrim muammolar ham mavjud. Xodimlarning ijtimoiy ehtiyojlarini muntazam

o‘rganish tizimining yetarli darajada shakllanmaganligi, ijtimoiy xizmatlar haqida xabardorlikning pastligi, mutaxassislar o‘rtasidagi hamkorlikning cheklanganligi va zamonaviy raqamli vositalardan foydalanish darajasining bir xil emasligi ushbu yo‘nalishdagi asosiy masalalardan hisoblanadi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun kasaba uyushmalari va ijtimoiy ish mutaxassislari o‘rtasidagi amaliy hamkorlikni kuchaytirish, xodimlarning ijtimoiy ehtiyojlarini muntazam o‘rganish, maslahat va psixologik ko‘mak xizmatlarini rivojlantirish hamda ijtimoiy sheriklik mexanizmlaridan samarali foydalanish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, oliy ta’lim muassasalarida ijtimoiy ish yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarni kasaba uyushmalari faoliyati bilan bog‘liq amaliy jarayonlarga jalb etish kelajakdagi mutaxassislarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kasaba uyushmalari va ijtimoiy ish sohasi o‘rtasidagi hamkorlik nafaqat alohida xodimlarning muammolarini hal qilish, balki mehnat jamoalarida sog‘lom ijtimoiy muhitni shakllantirish uchun ham muhimdir. Inson manfaatlariga asoslangan yondashuv, ijtimoiy adolat tamoyillariga rioya qilish va xodimlarning ehtiyojlarini o‘z vaqtida aniqlash ushbu hamkorlikning samaradorligini oshiradi. Kelgusida mazkur yo‘nalishni rivojlantirish orqali xodimlarning ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, mehnat munosabatlarida o‘zaro ishonchni mustahkamlash va jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikka hissa qo‘shish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi. – Toshkent, 2022.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Kasaba uyushmalari to‘g‘risida”gi Qonuni.
4. International Labour Organization. Social Dialogue and Tripartism. – Geneva: ILO.
5. Payne, M. Modern Social Work Theory. – London: Palgrave Macmillan.
6. Healy, K. Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice. – London: Palgrave Macmillan.